

ΠΡΟΣΩΠΟ

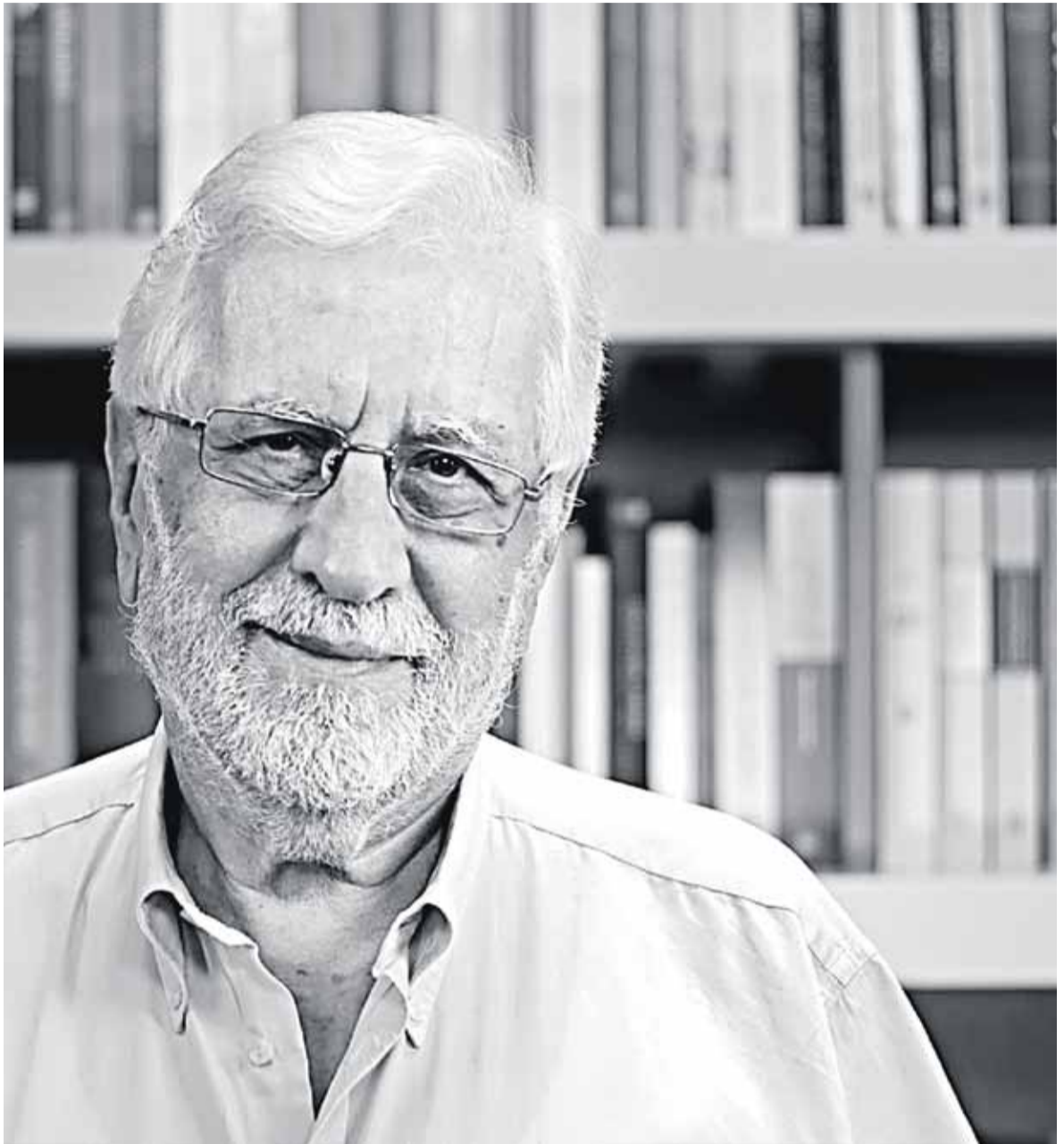
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Φυσικός, πανεπιστημιακός δάσκαλος

Για τον Στέφανο Τραχανά «οι ΠΕΚ είναι μια αντιπροσωπευτική περίπτωση θεσμού της κοινωνίας των πολιτών, από αυτούς που, ως οφείλουν, υπηρετούν τους πολίτες και λογοδοτούν στους πολίτες»

ΕΝΑΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΤΗΣ... MATHESIS

Η επιτυχία των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης και το στοίχημα του πανεπιστημιακού δασκάλου με το Κέντρο Ανοικτών Διαδικτυακών Μαθημάτων

ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ ΣΟΥΦΛΕΡΗ
soufleri@tovima.gr

«Το να θέλεις να αλλάξεις τον κόσμο είναι ένας πολύ βολικός στόχος: κανείς δεν μπορεί να σε κατηγορήσει ποτέ ότι απέτυχες!». Με αυτά τα λόγια, τα οποία εκφέρονται με κριτική και ταυτόχρονα αυτοκριτική (για τον νεαρό εαυτό του) διάθεση, ο Στέφανος Τραχανάς υποκύπτει στην πίεσή μας να σας τον παρουσιάσουμε. Τον παρακολουθούμε χρόνια: να δημιουργεί εκ του μηδενός τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (ΠΕΚ) του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, να διδάσκει Κβαντική Φυσική αμισθί σε γενιές και γενιές φοιτητών του Πανεπιστημίου Κρήτης, να συγγράφει, και από το 2015 να δημιουργεί, και πάλι εκ του μηδενός και πάλι αμισθί, το βραβευμένο και εξαιρετικά επιτυχημένο (με διεθνή κριτήρια) Κέντρο Ανοικτών Διαδικτυακών Μαθημάτων Mathesis.

Ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση

Ο κοινωφελής χαρακτήρας και η επιδίωξη της ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση (τα μαθήματα και οι εξετάσεις είναι δωρεάν, όσοι στο τέλος θελήσουν βεβαίωση παρακολούθησης και δεν είναι άνεργοι θα πληρώσουν 20 ευρώ), η εθελοντική προσφορά (πρωτίστως του ιδίου), η μηδενική επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού (αρχική στήριξη από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος), η έμφαση στην ποιότητα, η οποία αντικατοπτρίζεται στην επιλογή των διδασκόντων (όλοι άριστοι στους τομείς που υπηρετούν) και στην τεχνολογία που χρησιμοποιείται (εξελληνισμένη εκδοχή της πλατφόρμας που χρησιμοποιεί ο φορέας διαδικτυακών μαθημάτων του Χάρβαρντ και του MIT) είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Mathesis. Στην πραγματικότητα, στα χαρακτηριστικά αυτά του Mathesis συμπεκνώνεται η στάση ζωής του Στέφανου Τραχανά, η οποία διαμορφώθηκε μέσω μιας αντισυμβατικής διαδρομής, που μοιάζει να ξεκίνησε φλερτάροντας με τον Δον Κιχώτη για να καταλήξει να εκτιμήσει και τον πραγματιστή Σάντσο Πάντσα.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή: ο Στέφανος Τραχανάς γεννήθηκε πριν από 76 χρόνια σε ένα μικρό χωριό, το Καβούσι, της Ιεράπετρας. «Μεγάλωσα στην αγκαλιά ενός παραδοσιακού πολιτισμού που ήξερε να διαχειρίζεται τα ανθρώπινα πολύ καλύτερα από τον δικό μας σύγχρονο αστικό πολιτισμό» μας είπε αναλογιζόμενος εκείνη την περίοδο και εκτιμώντας ότι εκτός από αυτόν τον παραδοσιακό πολιτισμό που τον διαμόρφωσε χρωστά πολλά «στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα που λειτούργησε ως εξισωτής ευκαιριών και εν τέλει ανανέωσε την ελληνική κοινωνία με δυναμικά στοιχεία», αλλά και σε έναν ξεχωριστό φιλόλογο καθηγητή, τον Στέλιο Βασιλάκη, που η τύχη το έφερε να εγκατασταθεί δίπλα στο σπίτι του στην Ιεράπετρα και ο οποίος με τις συζητήσεις και τα βιβλία του υπήρξε για τον έφηβο Στέφανο ένα «παράθυρο στον κόσμο».

Παρά τη σημερινή έκδηλη ευγνωμοσύνη του στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, ο Στέφανος Τραχανάς είχε μια μάλλον αμφίθυμη σχέση με την επίσημη εκπαίδευση και τους θεσμούς της. Αποφοίτησε από τη Σχολή Μηχανολόγων Ηλεκτρολόγων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, αλλά δεν ολοκλήρωσε ποτέ τη διδακτορική διατριβή του στο Χάρβαρντ προς μεγάλη απογοήτευση του μέντορά του, βραβευμένου με Νομπέλ Sheldon Glashow.

Στη Βοστώνη, ο Στέφανος Τραχανάς έγινε πραγματικός ερμημίτης, κλείστηκε στον εαυτό του και άρχισε να συγγράφει. Κάποια από αυτά τα συγγράμματα δεν έχουν δει ακόμη το φως της δημοσιότητας. Γιατί άραγε; Ίσως επειδή ο τελειομανής συγγραφέας τους δεν ήταν ποτέ ικανοποιημένος. Ίσως

«Το Εύρηκα-Εύρηκα στοχεύει να μολύνει λίγο τον στείρο εγκυκλοπαιδισμό του εκπαιδευτικού μας συστήματος με τη χαρά της ανακάλυψης»

πάλι επειδή είχαν στην πραγματικότητα επιτελέσει τον σκοπό τους: λειτούργησαν ως πυξίδα για να του δείξουν ότι «οι ιδέες δεν είναι για να θωπεύουμε το εγώ μας» και ότι «ο έλεγχος της πράξης είναι ένας ηθικός έλεγχος. Ο άκρατος Δον Κιχώτης πρέπει να συναντήσει τον πραγματιστή Σάντσο, ο οποίος θα κάνει τις εύλογες εκπτώσεις που θα καταστήσουν τις ιδέες βιώσιμες».

Ο ερχομός στην Κρήτη και το ΙΤΕ

Η ευκαιρία να γίνει Δον Κιχώτης και Σάντσο Πάντσα ταυτοχρόνως και να αλλάξει τον κόσμο μας εμπράκτως τού δόθηκε το 1983, όταν ο Λευτέρης Οικονόμου και ο Φώτης Καφάτος πήραν την πρωτοβουλία για τον ερχομό του στην Κρήτη ως μέλους του ΙΤΕ από το 1986 και μετά. Η πρόσκληση ήταν να αναλάβει τη δημιουργία των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων

Κρήτης, «ενός εκδοτικού οίκου που θα υπηρετούσε δημόσιους σκοπούς και αξίες με αποτελεσματικότητα και υψηλή ποιότητα». Το εγχείρημα ανήκε στη σφαίρα της κοινωνικής ευθύνης και εμπειρεύει την ευγένεια σκοπών που ήταν αναγκαία συνθήκη για τον Τραχανά, αλλά ήταν και ένα μεγάλο στοίχημα. Περιττό να πούμε ότι το στοίχημα κερδήθηκε: οι ΠΕΚ είναι πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενες, εν αντιθέσει με άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς οι οποίοι δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς χρήματα από τον κρατικό κορβανά.

Για τον Στέφανο Τραχανά «οι ΠΕΚ είναι μια αντιπροσωπευτική περίπτωση θεσμού της κοινωνίας των πολιτών, από αυτούς που, ως οφείλουν, υπηρετούν τους πολίτες και λογοδοτούν στους πολίτες». Από το ίδιο πνεύμα βεβαίως εμπνέεται και το Mathesis, το οποίο ο ίδιος βλέπει ως «νέα ιστορική δυνατότητα εξίσωσης ευκαιριών στην ποιοτική δωρεάν εκπαίδευση» κάνοντας την αντίσπεξη ανάμεσα στο «δωρεάν» και στο «τζάμπα», καθώς το πρώτο «εμπριέχει το ευγενές και το ποιοτικό». Αυτή η κουλτούρα ποιότητας, την οποία φέρει και η νέα σειρά του Mathesis που έχει τίτλο «Εύρηκα-Εύρηκα» και στοχεύει «να μολύνει λίγο τον στείρο εγκυκλοπαιδισμό του εκπαιδευτικού μας συστήματος με τη χαρά της ανακάλυψης» δίνει στον Στέφανο Τραχανά τη μέγιστη ικανοποίηση. Είναι «η χαρά τού να καθρεφτίζεται κανείς στην ποιότητα της δουλειάς του». Ίσως τα παραπάνω λόγια να είναι ένα κληροδοτήμα ζωής από τον αντισυμβατικό Στέφανο Τραχανά σε όλους μας αλλά και στη μονάκριβη κόρη του Ευτυχία, πρωτοετή στην Αρχιτεκτονική Θεσσαλονίκης.